

IV

НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКА БОРБА

Документа у овом двоброју расвјетљавају прославу двадесетчетврте годишњице Велике октобарске социјалистичке револуције у првој години Ослободилачког рата на ослобођеном дијелу територије Црне Горе и борбени позив Централног комитета КПЈ и Врховног штаба приликом годишњице кад су наши народи под руководством КПЈ одбацили срамни и издајнички пакт ненародне владе Цветковић—Мачек. Документа дају јасну слику улоге наших народних власти, а нарочито њихову бригу око збрињавања сиромашних породица и избјеглих Херцеговаца, који су се склонили од усташких злочинаца на ослобођену од партизана територију. Посебну пажњу заслужује приредба омладинаца—партизана у Црквичком Пољу у Пиви. Из програма и апела омладини и њиховим старијим пријатељима јасно се оцртава њихова срчаност и идејност. Приредба је тим важнија што је дата у првој години борбе и што се одржала на терену Пиве, који је био потпуно занемарен од бивших ненародних режима старе Југославије.

14 Програм партизанске омладинске приредбе

Црквичко Поље — Пива, 21- XI-1941

Позивате се да са члановима својих породица учествујете (присуствујете) на Омладинском вечеру

Омладино,

овај је програм теби првенствено намијењен; овога пута треба да се чује ријеч омладине; ово је у првом реду омладинска приредба. Не заборави да овога пута треба да при-

суствујеш, а у будуће да и сама учествујеш у извођењу програма.

Млади људи и дјевојке,
кујмо заједно своју судбину и своју љепшу, срећнију будућност!

На нашој је страни правда и фашизам ће бити уништен!
Омладина ће доћи до своје слободе. Ми ћемо побиједити!

Живјела борба покорених и угњетених народа!

Доље мрачни и крвави фашизам!

Ваши млади другови-партизани

Програм:

1. Поповић Мијат држи поздравну ријеч
2. Химна партизана
3. Б. Јакшић: Падајте браћо — рецитује Кулић Сретен
4. Ј. Илић: Јунак — рецитује Кулић Љубомир
5. Радовић Јагош држи предавање: »Живот омладине у СССР-у (Савезу Совјетских Социјалистичких Република)
6. В. Илић: Војнички растанак — рецитује Гаговић Рајко
7. »Почетак буне противу дахија« — пјева уз гусле Бајагић Тимотије
8. Позоришни комад

»Јазавац пред судом«

Давид Штрбац — — — —	Пејовић Петар
Судац — — — —	Ровић Обрен
Писарчић — — — —	Поповић Радомир
Доктор — — — —	Митрић Милосав

9. Доље Франко, доље Мусолини!

(У току паузе свира грамофон)

Послије програма

1. Радио вијести
2. Конференција

Пријатељи омладине,

Омладина Поља

Чујте ријеч младих људи и осврните се на њихов рад! Јер једна генерација, која се залаже за побједу свјетлости над мраком, истине над лажу, слободе над ропством, човјека над звјерком и дивљаком, мора бити свијетли понос свих поштених и ведрих чела, и младих и старих, наш заједнички понос.

Ми знамо свој циљ и то нам даје храбрости да се боримо и да у борби истрајемо. Ништа нас на томе путу не може поколебати, не смије спријечити. Задатак који је историја пред нас поставила, мора бити ријешен, јер то је питање наше будућности: да ли ће мо трунути у калу и сраму ropства или уживати благодети слободе, зависи од нас, од наше борбе. Сузе, кукњава, плач, нарицаљке, јауци и запомагања уцвијељених мајки наших и осрамоћених сестара, гладне и немоћне дјеце, изнемоглих старца, болно хркање рањеника, све то, ти болни и непотребни моменти треба да нестану са позорнице живота и човјечанства. Зато хоћемо борбу јер нам је пре и изнад свега стало до слободног живота! Морамо бити осветници да би били побједници.

Совјетска нам омладина поручује: Фашизам ће бити уништен! Побједа ће бити наша! Ми јој одговарамо: Борба противу фашизма наша је заједничка борба. Јер права срећа може бити само наша заједничка срећа и права побједа само наша заједничка побједа. Са братским руским народом на челу, чврсто ријешени да истрајемо, вјерујући у снагу младог нараштаја, свјесни да служимо своме народу и поробљеном човјечанству, да је оно што ми радимо једино могући излаз из ове тешке ситуације и жеља свих оних који мисле о слободи и чезну за њоме, најзад претпостављајући личним интересима опште и нудећи своје животе олтару слободе, ми се не бојимо ни пријетњи мрачних фашистичких злочинаца ни смрти ни тешкоћа и наш је пут, пут свих оних који су кроз страдања и муке освајали бољи живот и својом крвљу и знојем ковали сунчану звијезду горде слободе. Наш пут — то је пут којим су ишли наши херојски претци, пут који ми не смијемо окаљати блатом кукавичлука, пут којим морају ићи хероји, синови хероја.

Побједа ће бити наша!

Смрт фашизму!

Слобода народу!

ПРОГРАМ

Омладинске Културне Вечери

у Пољу

за суботу — 22-11-1941 год.

у 8 часова у вече

у учионици основне школе

Приређивачи — Поље

15 Наредба Главног штаба НОПО за Црну Гору и Боку 31-X-1941

Наредба

Наређује се свим подређеним командама да дан 7 новембра — 24-годишњицу Велике Октобарске социјалистичке револуције — организују и претворе у праву народну светковину. Прослава треба да буде сливање партизана и народа. На прослави се партизани морају појавити са знацима и под оружјем, обезбјеђујући страже око села. Партизани, омладина, народ треба свестрано да организују прославу овог дана који значи почетак најзначајније странице у историји човјечанства. 7 новембра у саму зору сви командири морају извршити смотру оружја. Сви партизани у строју и на скуповима треба да одају једним минутом ћутања почаст борцима палим у борби за ослобођење као и Црвено-армијцима палим у борби за ослобођење напаћених... испод фашистичког јарма. На прославама се мора имати Стаљинова слика, а по могућности и слике других вођа СССР-а и међународне антифашистичке борбе. Са ових скупова послати посебна поздравна писма Стаљину, Црвеној армији, Врховном штабу народно-ослободилачких партизанских одреда Југославије и Главном штабу народноослободилачких партизанских одреда за Црну Гору и Боку.

Прослава мора садржавати:

а) Предавање политичких комесара о Октобарској револуцији, у коме ће се обухватити значај револуције, 24-годишња политика мира СССР-а и данашња улога СССР-а у ослобођењу напаћеног човечанства, а нарочито Словена, испод фашистичког јарма. У предавању треба подвући значај и потребу народног устанка. Не смије се заборавити чврста веза борбе нашега народа с борбом других народа, а нарочито браће Срба и Хрвата, на шта нас је побудио Велики Стаљин, дао нам вјеру и снагу у моћни СССР, наша мати и ослободитељица, братска Русија.

б) Предавање о успјесима социјалистичке изградње у СССР-у, као и о животу у СССР-у радника, сељака итд.

в) Патриотски дио програма: гусле, скечеви против шпијуна, рецитације, исмејавање окупатора и фашизма, разговори о народним јунацима и борбама, сцене из Горског вијенца, нпр. »Заклетва«. Све према нахођењу краја и условима.

г) Забавни дио: кола, пјесме, шале и слично, према нахођењу краја, потребама и условима.

Главном штабу послати извјештаје о броју присутних (за сва села посебно), као и за сва поздравна писма.

7 новембар треба да буде мобилизација читавог народа у борби за коначни слом фашизма, истеривање окупатора из наше земље и ослобођење нашег народа и других братских народа испод фашистичког јарма.

Смрт фашизму — слобода народу!

Дана 31 октобра 1941 године

Главни штаб
народно-ослободилачких партизанских одреда
за Црну Гору и Боку
(М. П.)

16 Срески Н. О одбор Никшић — Н. О. О Бањани
10-П-1942

Срески Н. О. О.

Бр. 29

10-П-42 г.

Народно ослободилачком одбору

Бањани

Овome одбору приспјела је ваша пошта. Морам одмах да нагласим, да не би требали овако ради малих ствари да трошите хартију, него, ако је имате у довољној количини пошаљите нам, јер смо у отскудици у писаћем материјалу, па ви искоришћавајте обадвије стране табака.

Извјештај, који сте по упутствима нашег члана послали, је исцрпан, а из њега се може видјети слика рада Н. О. О. на вашем терену. Наставите са радом па ће бити добро; само у погледу реквизиције прекорачили сте без ... (нечитљиво) упуштава. Кроз неки дан упознаћете се детаљно о даљем раду Н. О. О.

На читавој територији Н. О. О. има власт уколико није неки тежи случај, а уколико је тежи случај, онда је надлежан срески Н. О. О. одбор.

О млинима Манастира Косијерево, уколико припадају вашој општини, треба да се стара тај одбор, али ту не треба ићи толико далеко па тражити ја имам право, а он не.

Ако се рационално употребљава приход од истих за нашу партизанску војску, то не значи да они нијесу у нашим рукама, а тако исто и ствари манастира. Ми ћемо се о тим млинима обавијестити и у заједници са дотичним одбором из среза Билећког питање споразумно ријешити, а ако не буде имало одбора са дотичном партизанском влашћу.

Добили смо 108 (стоосам) чешљева и продајемо их по 3 лире, како сте нам и сами писали. Новац ћемо задржати, премда су неколико истих слаби — напрсли су.

Гледајте да набавите: соли, дувана, картица, шибица и других намирница. Одмах нас обавијестите. Пошаљите нам машину (писаћу!) ако имате. Чули смо да ви то можете, наиме, да имате једну више.

Одбор треба да сарађује са пар. војском. Одбори су власт, а партизани увијек треба да се ставе на расположење одборима. Између њих не смије да постоји неки зид. Ако има нека зграда за војску, треба јој дозволити (усељење!), а што се тиче судских, то треба све да решавају одбори, јер у противном не би били власт. Војска нема право да се мијеша у надлежност одбора. Ми ћемо преко Штаба одреда упознати партиз. војску какви су одбори и какав треба да је однос између одбора и војске.

Обавијестите нашег делегата друга Шобајића да гледа да посвршава што има тамо, па да се одмах овамо врати.

Пошаљте нам још каквих ствари, као што сте ове послали ове чешљеве, јер ћемо ми лако продати све оне ствари, које су потребне сељаку. Горе сам навео које би ствари биле неопходне, али ви настојте и друге ситнице. Ови чешљеви су нам добродошли, јер исте народ нема гдје да купе. Ако имате још чешљева, пошаљите нам.

Гледајте да вам неки дрворезац изради печат, а и ми ћемо настојати да вам га израдимо.

Настојте да се шпекулација сузбије, а да одбори предузму да врше размјену и продају потребних артикала.

Поведите строго рачуна гдје се појавис тифус и кочење врата и преко војске забраните у та мјеста приступ других људи, као и из тих мјеста излазак обољелих. Извршите карантин у тим мјестима, с тим да лекар редовно долази и лијечи обољеле. Ви тражите од болнице у Ријечанима да вам изађе у сусрет.

И убудуће нас обавјештавајте да ли има код вас непријатеља наше борбе. Пазите на њихово кретање. Редовно нас обавјештавајте.

Смрт фашизму — слобода народу!

за Срески Н. О. О.
секретар,
Дан Бојовић¹⁾

¹⁾ Данило Бојовић, народни херој, погинуо 1942 г.

17 Н. О. О. — Грахово — Н. О. О. — Велимље
27-II-1942

Граховски
Народно-ослободилачки одбор
27 фебруара 1942
Грахово

Народно ослободилачком одбору
Драти другови, Велимље

На предлог Среског нар. осл. одбора — Никшић да сазовемо једно међуопштинско савјетовање сусједних Н. О. одбора (Бањског, Вучедолског, Ластванског, Цуцког и Кривошијског) у циљу образовања једног мјешовитог одбора за трговину и набавку разних артикала за потребе наше партизанске војске и народа и организовање размјене путем међуопштинских пазаришта, између наших одбора, ми смо ријешили да поводом горњег донесемо што хитније конкретне одлуке и планове, па вас молимо да у недјељу 1 марта о. г. у 10 сати прије подне пошаљете на Вилусе вашег претставника на то савјетовање, гдје ћемо детаљно сва питања и донијети закључке у интересу што бржег снабдијевања са свим могућим потребштинама.

Ми ћемо благовремено обавијестити о састанку и остале сусједне Н. О. одборе.

Црвена армија је са нама — побједа је наша!

Смрт фашизму — слобода народу!

М. П.

Другарски поздрав,
за Грах. нар. осл. одбор,
секр. Светислав П. Булајић²⁾

18 Н. О. О. Петровићи³⁾ — Н. О. О. Велимље⁴⁾
Народно ослободилачки одбор

Петровићи
Бр. 9, 26 марта 1942 г.

Народно ослоб. одбору
Велимље

Доставља вам се стање магацина до 20 марта 1942 г.
Приходи од добровољних прилога и реквизиције су:

²⁾ Светислав Булајић, инжењер, погинуо 1943 г.

³⁾ Село у Бањанима, Срез никшићки.

⁴⁾ Варошица у Бањанима.

605,5 кгр. жита; 385,50 кгр. кртоле; купуса 285 кгр; меса фрешкога 2432,50 кгр; чарапа 40; опанака 40; соли 43,50 кгр; лира 170.

Сви расходи до 20 марта износе:

343 кгр жита; 385,50 кгр. кртоле; 285 купуса; меса сувога 510 кгр.; 1020 кгр. фрешког меса; чарапа 40; опанака 37; соли 40 кгр.; лоја 3 кгр.

Стање магацина 20 марта 1942 г. износи:

262,50 кгр. жита; меса сувога 805,50 кгр.; опанака 3; соли 3 кгр.; лоја 5 кгр.; 170 лира.

Смрт фаш. — слоб. народу!

За Одбор, секретар
(Потпис нечитљив)

19 Списак

сиромашних породица села Пригредине у Бањанима који примају и који се предлажу за примање намирница
26-III-1942

1) Војин Ч. Матовић — 8 чланова; 2) Анђа А. Матовић — 5 чл.; 3) Митар Ј. Матовић — 4 чл.; 4) Јован М. Мићовић — 8 чл.; 5) Ђоко Л. Мићовић — 3 чл.; 6) Ђорђо В. Крушић — 7 чл.; 7) Луција В. Крушић — 5 чл.; 8) Аким В. Елезовић — 1 чл.; 9) Ђ(о)ко В. Бојанић — 13 чл.; 10) Јека С. Савовић — 1 чл.; 11) Милица Тодоровић — 1 чл. Свега 56 чланова.

Гореименованим се до данас давало из магацина.

Сад треба и овијем давати:

12) Перко Крушић — 4 члана; 13) Милован Г. Крушић — 3 чл.; 14) Филип Ђ. Мићовић — 4 чл.; 15) Петар Л. Мићовић — 8 чл.; 16) Марко Б. Мићовић — 3 чл.; 17) Бешна Гл. Матовић — 1 чл.; 18) Јован П. Матовић — 6 чл.; 19) Гаврило П. Матовић — 8 чл.; 20) Андрија П. Матовић — 9 чл.; 21) Алекса Кар. Матовић — 13 чл.; 22) Вељко Ј. Мићовић — 1 чл.; 23) Војислав Вуковић — 2 чл.; 24) Симо П. Матовић — 12 чл. Свега 74.

Укупно 130 чланова.

Смрт фашизму — слобода народу!

Црвена армија је с нама — побједа је наша!

Пригредина, 26-III-1942 год.

Одборник,
Андрија Матовић

На полеђини:

»Н. О. О. Велимљек«.

20 Извјештај Бањског НОО о херцеговачким избјеглим
породицама
26-III. 1942

СПИСАК

Херцеговачких избјеглица, који се сада налазе на територији
Н. О. Одбора оп. Бањанске

Р. бр.	Име и презиме	Број чланова фам.	Одакле је	Гдје се сада налази
1	Обрен М. Јакшић	7	Корита	у Сомини
2	Крстиња Ј. Сворчан	5	"	" "
3	Митар Ј.	3	"	" "
4	Јаков Миловић	9	" (Заградци)	" Дубачкама
5	Радован "	4	" "	" "
6	Бранко "	5	" "	" "
7	Шћепан "	6	" "	" "
8	Мијајло "	12	" "	" "
9	Јован П. "	6	" "	" "
10	Павле Рогач	3	Корита	" "
11	Владо Томановић	3	Билеће	" Велимљу
12	Милан Кривокапић	5	Корјенића	" Кленку
13	Илија Поповић	7	Невесиње	" Петровићима
14	Јово Станић	4	Шуме (Требињске)	" "
15	Томо Килибарда	4	Требиње	" "
16	Гаврило Вучић	5	Ластва	" "
17	Марија Кнафл	1	Требиње	" "
18	Јаков Стевовић	10	Ластве	" "
19	Станко Соранић	3	Мостара	" "
20	Риста Васковић	2	Ластве	" "
21	Риста Пејовић	3	Требиња	" "
22	Илија Радојичић	7	Невесиња	" "
23	Славка Жугић	2	Билеће (варош)	" "

Р. бр.	Име и презиме	Број чланова фам.	Одакле је	Гдје се сада налази
24	Божо Драговић	1	Хргуде	Копривице
25	Ристо Добранић	1	Дабар	.
26	Наста Анђелић	3	Дубочани	.
27	Радован Мандић	1	Дулићи	.
28	Раде Папић	2	Билећа	.
29	Вељка Ковачевић	3	Срђевића	.
30	Кека Шуковић	2	Церница	.

26-III-42

21 Проглас
Централног комитета КПЈ и Врховног штаба
народима Југославије
27-III-1942

Народи поробљене Југославије!

Двадесетседмог марта навршило се годину дана откако сте ви са презрењем и негодовањем одбили срамотну капитулацију Цветковића и Цинцар Марковића, коју су они потписали 25 марта 1941 г. у Бечу. Спремни да поднесете и највеће жртве, ви сте били тада ријешени да браните своју слободу и независност и да на тај начин слиједите славне традиције својих предака. Шестог априла 1941 г. изненада и мучки окомило се стотине и стотине фашистичких паса и са својим бомбардерима сравнили Београд са земљом. Преко 30.000 жртава, невине дјеце, жена и стараца, било је покопано рано ујутру једне недјеље, када је град још спавао, под његовим рушевинама. Растргана тијела дјеце и мајки, порушене зграде и крвљу попрскане улице и домови — то је био приказ кога је проузроковао крвави луђах Хитлер, тај највећи злочинац што га памти историја. Али ни ти звјерски злочини нијесу вас могли застрашити. Ви сте са највећом одлучношћу пошли у борбу против омраженог и далеко над-

моћнијег непријатеља. Ви сте у тој борби након кратког времена подлегли, само благодарећи издајству једног великог дијела официрске клике Недићевог типа и издајничком раду пријашњих властодржаца, који су радили све да нашу земљу онеспособе за одбрану.

Народи поробљене Југославије!

Као гладни скакавци преплавиле су фашистичке руље нашу земљу и почеле пљачкати све што се дало одући. Започела је разбојничка диоба наше поробљене земље. Омражени фашистички освајачи растргли су Југославију на комаде и подијелили је међу собом. Али су се фашистички освајачи убрзо увјерили, да војничком окупацијом наше земље нијесу успјели покорити наше народе. Они су прибјегли својим познатим методама за уништење и истребљење нашег народа. Они су почели свим средствима распиривати националну мржњу између Срба, Муслимана, Хрвата, Словенаца итд. Они су нашли подлога издајника из редова хрватског народа — Павелића, који је требао да послужи као оружје за истребљење српског народа. У ту сврху они су створили такозвану независну државу Хрватску, створили су комедију над којом се смијао читав свијет, а у којој су уствари господари њемачки и талијански окупатори, а бандит Павелић са својом усташком руљом — обичан окупаторски слуга, који су вршили и данас врше једину своју улогу, а то је улога окупаторског крвника. Стотине и стотине хиљада невиних Срба било је поклато од тих усташких руља. Настао је страشان терор у свим крајевима наше земље, потекла је потоцима крв нашег народа у Србији, у Хрватској, у Војводини, у Словенији, у Црној Гори итд. И када је већ окупатор мислио да је загосподарио овом земљом, да је наше народе већ бацио на кољена, да ће моћи у миру да ужива плодове наше богате земље, да ће му она послужити као извор хране и сировина за вођење рата, тога момента дигао се наш народ на устанак у Црној Гори, у Србији, на Кордуну, у Лици итд.

Под вођством Комунистичке партије Југославије стварају се херојски партизански одреди, који су почели наносити окупатору ударац за ударцем, уништавати његову живу силу и онемогућавати мирно пљачкање наше земље.

Народи поробљене Југославије!

Прошло је већ десет мјесеци откако ви водите оружану борбу са мрским окупатором. У тој херојској борби пало је десетине хиљада ваших најбољих синова. Али те жртве нијесу узалудне. Херојском борбом јуначких партизана Југославије били су покварени планови фашистичких освајача. Наша земља није постала базом за снабдијевање фашистичких хорди које ратују против велике братске земље — Совјетског Савеза и Енглеске и Америке. Напротив: све већим успјесима наших партизана окупатор је био потиснут у градове откуда је могао да се брани, а не да напада. Али усљед све бројнијих и бројнијих домаћих издајника, као што су Недић, Пећанац и др., окупатору је привремено успјело да се задржи у тим градовима и да поново пређе у напад помоћу тих домаћих слугу.

Народе поробљене Србије!

Ти, који си дао највеће жртве за своју слободу и независност, ти, који си се смјело дигао на устанак против окупатора, имао си ту несрећу, да су се у твојим редовима нашли такви презрени издајници, као што је Недић, као што је Пећанац, Љотић, и многи други издајници и потајне слуге окупатора, који се још данас узалуд покривају маском »народних бораца«. Када су твоји херојски синови у редовима партизана постизавали све веће успјехе у борби против окупатора, када су ослобађали стопу по стопу крвљу натопљене српске земље, тада је окупатору успјело да помоћу тих домаћих, презрених издајника организује против тебе наоружане банде разних слугу окупатора — пљачкашких четника, жандара, издајничких официра и других пробисвијета, који за Јудине паре од 120 динара дневно заједно са окупатором

убијају твоје најбоље синове, пале твоја села, пљачкају твоју имовину и на тај начин онемогућавају да се ослободиш највећег твог непријатеља, мрског фашистичког окупатора.

Српски народе!

Никад у историји у твојим редовима није било тако мрских издајника! Ко су ти издајници? То су сви они који су кроз двадесет година јашали на твојој грбачи. То су разни ђенерали и официри, који су издали твоју земљу 6 априла 1941 г. То су разни петоколонаши који се боје твоје побједе зато јер се боје твога суда за њихова злодјела у прошлости, када дође дан твоје слободе. То су разни жандари и полициски писари, разни пробисвијети и агенти окупатора који су већ одавно у његовој служби за Јудине паре. То су разни лажни патриоти који већ сада желе, уз помоћ окупатора, створити себи позиције за поновно успостављање велико-српске хегемоније, која је кроз 20 година угњетавала све народе, па и тебе, народе Србије. Сви ти твоји изроди ујединише се данас у један јединствени фронт са окупатором да онемогуће твоју ослободилачку борбу, да онемогуће твоју слободу за коју ти већ годину дана лијеш потоцима своју драгоцену крв.

Српски народе!

Радници, сељаци и сва родољубива, поштена интелигенцијо!

Сви ви, који волите своју земљу, који волите своју слободу, који се остали досљедни традицијама својих славних предака, који мрзите највећег непријатеља српског народа — њемачког и италијанског окупатора, сви ви, дигните се на оружану борбу у редовима херојске **Народно-ослободилачке партизанске и добровољачке војске Југославије**. Стварајте један **чврсти јединствени народно-ослободилачки фронт** у борби против поробљивача наше земље и њихових домаћих слугу. Не вјерујте више никаквим лажним четничким војводама и официрима, јер су сви они данас директно или индиректно у служби окупатора, јер су сви они данас твоји непријатељи. Данас нема више другог пута, осим пута активне

и одлучне борбе против окупатора. Данас нема више пасивног чекања. Потребно је да се и ви, сви као један, дигнете у борбу да попуните редове ваших херојских партизана вашу надчовјечанску борбу са окупатором и његовом петоколонашком војском, који голи и боси, гладни и слабо наоружани, пишу најславније странице у твојој историји.

Хрватски народе!

Са поробљавањем народа Југославије мрски фашистички окупатори наметнули су ти за господаре своје плаћене слуге, крвничке усташке хорде, на челу са зликовцем Павелићем. Помоћу тих зликоваца, мрски фашистички окупатори настоје да те увуку у највећу катастрофу какву никада нијеси доживио у својој историји. Помоћу тих зликоваца мрски окупатор хоће да те употрејеби као оружје у борби против српског народа, хоће да употрејеби твоје синове као топовско месо на Источном фронту против наше велике славенске браће, против руског народа. Већ годину дана бије се јуначки бој у разним крајевима Југославије против мрског окупатора. И у твојој средини, у Хрватској, боре се већ десет мјесеци српски и хрватски партизани против њемачких и италијанских окупатора и њихових усташких слугу, перу срамоту коју ти је нанио огавни зликовац Павелић својом издајом. Али, хрватски народе, зар ћеш ти дозволити да фашистички окупатори помоћу свог плаћеног слуге Павелића мобилишу твоје синове и шаљу у борбу против твојих најбољих синова и браће, који се боре против окупатора у Лици, на Кордуну, у Босни и Херцеговини? Зар ћеш ти дозволити да окупатор шаље твоје синове на источни фронт да тамо изгину у једној неправедној борби, за интересе твог вјековног непријатеља — њемачког окупатора? Не, ти то више не смијеш дозволити. Ти мораш дићи одлучно свој глас, ти мораш да се дигнеш на оружје у борбу против свог највећег непријатеља, против њемачког и италијанског окупатора, који је поробио и подијелио твоју лијепу домовину, ти мораш да збациш презреног издајника и слугу окупатора Павелића и његову усташку банду, ти мораш узети своју суд-

бину у своје руке и заједно с осталим народима Југославије, који се боре за своју слободу, поћи у борбу, у овом дванаестом часу, за протјеривање и уништење мрских окупаторских банди са твоје територије.

Хрвати!

Радници, сељаци, грађани и сва поштена интелигенцијо!

Сви ви који мрзите окупаторе, којима је додијао злочиначки јарам окупаторског слуге Павелића, дигните се на устанак, дигните се на оружану борбу, ступајте у редове Партизанске и Добровољачке војске Југославије, која се бори за вашу праву слободу свих народа Југославије, која се бори за братство и једнакост свих народа Југославије.

Хрватски војници

Подофицири и официри!

Вама се обраћамо уочи годишњице поробљавања ваше земље. Вама се обраћамо, које мрски окупатор, помоћу издајника Павелића, тјера у борбу против ваше браће партизана, које тјера против ваше велике славенске браће — Совјетске Русије, да откажете послушност вјековним непријатељима нашег народа, њемачким и италијанским фашистичким освајачима, да откажете послушност криминалном злочинцу Павелићу, који вас тјера у срамоту, у смрт, у пропаст. **Пређите на страну наше херојске Народно-ослободилачке Партизанске и Добровољачке војске Југославије.** Она вас зове, она вам пружа своју братску руку, она оправдано очекује од вас да ћете ви у дванаестом часу увидјети своју заблуду и прећи на страну народа, у борбу за праву слободу хрватског народа, да ћете опрати срамоту са хрватског имена, коју је хрватском народу нанио омражени зликовац Павелић.

Црногорски народе!

Ти, који си се први дигао на устанак прот
ти, који си својим примјером предњачио осталим

да се бори за своју слободу, ти, који си до сада остао досљедан славним традицијама својих предака, који си поново потврдио да си спреман својом крвљу да браниш своју част и слободу, ти мораш данас у овим тешким часовима ујединити све своје снаге, под заставом херојске Народно-ослободилачке Партизанске и Добровољачке војске, за још одлучнију борбу против омражених италијанских окупатора и његових петоколонашких слугу. Већ десет мјесеци ти водиш јуначку, крваву борбу са окупатором. Ти си до сада у тој борби постигао велике успјехе, јер си ослободио велики дио твоје, знојем и крвљу натопљене земље. И данас, када херојска Црвена армија на Источном фронту задаје фашистичким хордама смртне ударце, лукави италијански окупатор нашао је у твојим редовима издајнике, помоћу којих хоће да уништи плодове твоје досадашње борбе. Ти издајници, под именом пљачкашких четника, на челу са зликовцем пуковником Станишићем и другим издајничким официрима и петоколонашима, забијајући теби нож у леђа у вријеме када је већ био близу тренутак да ти потпуно истјераш окупатора из твоје кршне Црне Горе. Зар ћеш ти, црногорски народе, дозволити да твоји синови пођу под срамотну четничку заставу у борбу против твојих најбољих синова, херојских црногорских партизана? Зар ћеш ти, црногорски народе, дозволити да ти лукави италијански окупатор, помоћу петоколонашких изрода тури братоубилачки нож у руке да га забијеш у леђа својим најбољим синовима? Не, ти то нећеш и не можеш учинити. Мрски окупатор и петоколонашки изроди узалуд се надају да ће постићи свој паклени циљ. Ти ћеш, црногорски народе, још одлучније него до сада јединствено и сложено, поћи у борбу у редовима **Народно-ослободилачке Партизанске и Добровољачке војске Југославије**, против мрских окупатора и његових домаћих слугу. **У борбу, Црногорци!** Дигните се сви као један да протјерате италијанске окупаторе из своје земље, да уништите његове петоколонашке слуге, разне четничке банде на челу са издајничким официрским кликама! **У бој, црногорски народе!** Зове те Комунистичка партија Југославије.

Словенски народе!

Ти, који највише патиш под окупаторском чизмом, ти, који си на домаку фашистичких зликоваца, показао си у садашњој борби једнодушност и одлучност која може да служи за примјер свим осталим народима Југославије. Уједињени Словенци у својој »људској fronti« моћи ће са успјехом продужити своју борбу за своје коначно ослобођење. Чувај своје јединство, словенски народе! Не дозволи да ико дирне у то твоје јединство, које си ти сковао у најтежим часовима твоје историје, да би се могао успјешно борити против пакленог плана окупатора да те потпуно истријеби и уништи. Не дозволи да ико цијепа твоје редове, да цијепа твоје словеначке **Партизанске војске**. Уништи у клици сваки такав покушај, јер би то могло бити фатално за твоју ослободилачку борбу. Окупатор је лукав, подмукао, он ће предузети све да нађе издајнике у твојим редовима и да помоћу њих разбије твоје јединство.

Словенски народе

Радници, сељаци, грађани и сва родољубива интелигенцијо!

Дигните се сви још одлучније у борбу против ваших мрских поробљивача. Ступајте у вашу Народно-ослободилачку партизанску и добровољачку војску. Борите се још одлучније против ваших смртних непријатеља, фашистичких окупатора. Ви нијесте сами, наша херојска **Народно-ослободилачка Партизанска и Добровољачка војска Југославије** сваког дана све је већа, све је јача. Борите се раме уз раме са осталим народима Југославије, јер час ваше слободе није далеко.

Народи поробљене Југославије!

Радници, сељаци, грађани и сва поштена интелигенцијо!

Уочи годишњице поробљавања наше земље, пружите сви братске руке, стварајте један јединствени **народно-ослободилачки фронт**. Ступајте у редове наше херојске Народно-ослободилачке Партизанске и Добровољачке војске Југо-

славије, борите се раме уз раме са херојском Црвеном армијом, са нашим великим савезницима, са **Совјетским Савезом, Америком и Енглеском**, за коначно своје ослобођење од мрских фашистичких окупатора. Не дозволите да мрски окупатор унесе неслогу у ваше редове, не дозволите да разни петоколонаши — слуге окупатора, разбијају ваше борбене редове. Уништавајте ваше изроде који онемогућавају вашу ослободилачку борбу, уништавајте живу силу окупатора. Борите се свом одлућношћу да би били достојни слободе, за коју херојска Црвена армија доприноси надчовјечанске жртве, за коју наши велики савезници — Совјетски Савез, Енглеска и Америка — улажу своје напоре.

Живио Народно-ослободилачки фронт свих народа Југославије!

Живјела наша херојска Народно-ослободилачка Партизанска и Добровољачка војска Југославије!

Живјела херојска Црвена армија!

Живјели наши велики савезници — Совјетски Савез, Енглеска и Америка!

Смрт окупаторима и њиховим петоколонашким слугама!
27 марта 1942

Врховни штаб

**Народно-ослободилачке Партизанске
и Добровољачке војске Југославије**

**Централни комитет
Комунистичке партије Југославије**

Објављује Јован ИВОВИЋ